

Munich Personal RePEc Archive

**Standardization and responsible
management. The role of standards for
implementation of green management
models**

Vasileva, Elka

University of national and world economy - Sofia

19 November 2020

Online at <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/116753/>
MPRA Paper No. 116753, posted 20 Mar 2023 14:37 UTC

СТАНДАРТИЗАЦИЯТА И ОТГОВОРНОТО УПРАВЛЕНИЕ. РОЛЯТА НА СТАНДАРТИТЕ ЗА НАЛАГАНЕ НА „ЗЕЛЕНИ“ МОДЕЛИ НА УПРАВЛЕНИЕ

Проф. д-р Елка Василева

STANDARDIZATION AND RESPONSIBLE MANAGEMENT. THE ROLE OF STANDARDS FOR IMPLEMENTATION OF GREEN MANAGEMENT MODELS

Prof. Elka Vasileva, PhD

Докладът разглежда стандартите като „меки“ регулаторни инструменти, подчертавайки доброволността им на прилагане в различни икономически сектори. Той се насочва към динамичното взаимодействие между отделните модели на стандартизация, основани на инициативи съотв. на правителството, пазара и обществото. Дискутирани са проблемите на създаване и прилагане на „зелени“/устойчиви стандарти като проява на нова характеристика на управление с нарастваща ефективност и включване на заинтересованите страни.

The paper explore standards as "soft" regulatory instruments, emphasizing their voluntary application in various economic sectors. It focuses on the dynamic interaction between the individual models of standardization, based on initiatives respectively of governments, market and society. The topics of creating and implementing "green" / sustainable standards as a manifestation of a new management characteristic with increasing efficiency and stakeholder involvement are discussed.

Ключови думи: стандартизация, стандарти, зелено управление, устойчиво управление, България

Key words: standardization, standards, green management, sustainable management, Bulgaria

JEL: M1, M10, Q5, Q59

Въведение

Днес, повече от когато и да било, се налага бизнес организациите да проявят редица отговорности, свързани както с доброто си икономическо представяне, така и с обществото, околната среда и потреблението на ресурси и енергия. През 21 век фирмите от всички отрасли на икономиката са подложени на нарастващ натиск от страна на публичната власт, обществото и различни заинтересовани страни, изискващи от тях по-голяма активност и прозрачност в областта на устойчивото управление, потребление и производство.

„Зелено“ управление се свързва преди всичко с екологичната отговорност на бизнеса, който в своето развитие да не оказва отрицателно въздействие върху околната среда на местно и глобално равнище, без да нанася вреди на местната общност и на обществото като цяло. „Зеленото“ управление се определя от редица автори като системни управленски практики, прилагани от фирмата за справяне с екологичните проблеми чрез защита на околната среда и минимизиране на отрицателното въздействие на фирмените продукти през целия им жизнен цикъл. То може да се реализира, както чрез управление, което се отнася до защита на околната среда и ресурсите, така и чрез ефективност във всички видове дейности на фирмата, свързани с енергията, материалните, водните ресурси и т.н. Като системен и ефикасен начин за идентифициране и преследване на високоприоритетни екологични резултати, „зеленото“ или още наричано от W. Blackburn¹ „екологично“ и „устойчиво“ управление се разглежда и като метод за търсене на устойчиви бизнес ценности (Blackburn 2007).

От друга страна, стандартите имат потенциал да изиграят съществена роля за налагане на „зеленото“ управление, на фона на богатия спектър от регулации и социални норми по отношение на устойчивото потребление и производство. Съвременното развитие на стандартизацията надгражда класическата ѝ насоченост за решаване на технически проблеми като включва социална и екологична тематика. Докладът разглежда стандартите като „меки“ регулаторни инструменти, подчертавайки доброволността им на прилагане в различни икономически сектори. Той се насочва към динамичното взаимодействие между отделните модели на стандартизация, основани на инициативи съотв. на правителството, пазара и обществото в рамките на концепцията за мулти-моделната стандартизация² (Wiegmann, De Vries and Blind 2017). В доклада са дискутирани проблемите на създаване и прилагане на „зелени“/устойчиви стандарти като проява на нова характеристика на управление с нарастваща ефективност и включване на заинтересованите страни.

Стандартизация и стандарти

Въпреки привидната популярност на това понятие, стандартизацията се оказва недостатъчно проучена област на изследване. Редица автори подчертават

¹ Blackburn, W. R. "SOS Standards: The Roadmap of Changing ." In The sustainability handbook. The complete management guide to achieving social, economic and environmental responsibility, by W. R. Blackburn, 165 - 188. London – New York: ed. Earthscan, 2007.

² Wiegmann, P. M., H. J. De Vries, and K. Blind. "Multi-mode standardisation: A critical review and a research agenda." Research Policy, 2017: 46 (8) 1370-1386.

необходимостта от повече изследвания в мултидисциплинарни области чрез активно сътрудничество, включително дефинирането на основни термини, определения и теоретични рамки^{3,4,5,6} (Abdelkafi, et al. 2018); (Blind 2019); (De Vries, et al. 2018); (Rasche and Seidl 2019).

Авторитетната Международна организация по стандартизация (ISO) определя стандартизацията като „дейност, свързана с разработването на препоръки за общо и повтарящо се прилагане на действителни или на възможни проблеми, с цел постигане на определен оптимален ред в дадена съвкупност от обстоятелства в дадена област“⁷ (ISO; IEC; Guide2 2004). Тази дейност може да бъде насочена към различни сфери на науката, техниката, икономиката, транспорта, селското стопанство и др.

Горната официална дефиниция, по-скоро свързана с дейностите на организациите за разработване на стандарти, може да бъде допълнена от гл. т. на разнообразните бизнес практики. De Vrie (2019) разглежда стандартизацията като „дейност за създаване и записване на ограничена серия от решения за действителни или възможни *съответстващи* проблеми, насочени в полза на част от заинтересованите страни, балансирайки техните нужди с намерение и очакване тези решения да се прилагат повтарящо се или непрекъснато през даден период от устойчив брой заинтересовани страни за които са предназначени“^{8, 9} (De Vries, H. 2019); (De Vries, H. 1997). Терминологията е от голямо значение за изследванията в сферата на стандартизацията и играе ролята на важна отправна точка за тези изследвания¹⁰ (De Vries, H. 2019); (De Vries, H. 1998). За изясняване на представената по-горе съвременна дефиниция, авторът дава някои терминологични уточнения. Под „*съответстващи* проблеми“ той разбира взаимосвързани *единици*, които не са хармонизирани една с друга. Решаването на тези

³ Abdelkafi, N., Bolla R., Lanting C. J.M., Rodriguez-Ascaso A., Thuns M., and Wetterwald M. Understanding ICT standardization: principles and practice. Sophia Antipolis Cedex, France: ETSI, 2018.

⁴ Blind, K. Motivation for and barriers against the inclusion of standardisation in European academic research and education. Luxembourg: Publications Office of the European Union, Luxembourg Print, 2019.

⁵ De Vries, Henk, et al. "Standardization: Towards an Agenda for Research." International Journal of Standardization Research (IJSR) , 16 1, 2018: 52- 59.

⁶ Rasche, A., and D. Seidl. "Standards and/as Management Ideas." In The Oxford Handbook of Management Ideas, by A., Huesinkveld, S., Reay, T., & Strang, D. (eds.) Sturdy, pp. 337-353. Oxford/New York: Oxford University Press, 2019.

⁷ ISO; IEC; Guide2. Standardization and related activities – General vocabulary. Guide 2, Geneva, CH: ISO, 2004.

⁸ De Vries, H. J. Standardization Management, Inaugural Lecture on Friday 4 October 2019. Rotterdam, Nederland: ERIM: Erasmus Research Institute of Management, Erasmus University Rotterdam, Nederland, 2019.

⁹ De Vries, H. J. "Standardization - What's in name?" Terminology - International Journal of Theoretical and Applied Issues in Specialized Communication, 4 1, 1997: 55-83.

¹⁰ De Vries, H. J. "The Classification of Standards." Knowledge Organization, 25 3, 1998: 79-89.

проблеми означава „да се определи една или повече характеристики на тези единици по начин, по който те да се хармонизират помежду си или определяйки една или повече характеристики на дадена единица да се разкрие тяхната взаимна корелация между една или повече единици“. Авторът представя разбирането за „единици“ като „конкретни или абстрактни понятия, които съществуват, не съществуват или могат да съществуват, включително асоциации с тях, като напр. индивид, обект, явление, идея, процес и др.“ (De Vries, H. 2019); (De Vries, H. 1997).

Стандартизацията е широко понятие, което включва, както създаването на документи на основата на консенсус от признати органи, така и доброволното прилагане на тези документи, наречени *стандарт* за общо ползване. Стандартите представляват документи, създадени чрез общо съгласие, съдържащи правила, основни насоки или характеристики за дейности или техните резултати. Те са предназначени за общо и повтарящо се използване с цел създаване на оптимален ред в дадена съвкупност от обстоятелства. При тяхното създаване се използват постиженията на науката и техниката и са насочени към постигане на оптимални ползи за обществото^{11, 12} (ISO; IEC; Guide2 2004); (Abbrecht 2014); (Abdelkafi, et al. 2018).

Основните цели на стандартизацията могат да бъдат разгледани в зависимост от това, какви ползи носят стандартите за публичните политики, организациите и обществото^{13, 14} (ISO; IEC; Guide2 2004); (БИС 2013); (Кожухаров 2006). Сред основните цели на стандартизацията е *повишаване на качеството* чрез подобряване на пригодността на *продуктите, процесите и услугите* да отговарят на целите, за които са предназначени. Стандартизацията се стреми да увеличи удовлетворението на потребителите по отношение предоставяните продукти и услуги. Стандартите съдържат високи изисквания за качество, безопасност и сигурност и предлагат ефективен начин за изпълнение на потребителските изисквания. Това, от своя страна, води до създаване на доверие и намаляване на разходите за трансакции като големи предимства за

¹¹ ISO; IEC; Guide2. Standardization and related activities – General vocabulary. Guide 2, Geneva, CH: ISO, 2004.

¹² Abbrecht, E. "Voluntary Standard Systems and Legal Standards: Competition or an Added Value?" In Voluntary Standard Systems. A Contribution to Sustainable Development, by C. Schmitz-Hoffmann, M. Schmidt, B. Hansmann and D. Palekhov, 61-75. Berlin, Heidelberg: Springer, 2014.

¹³ БИС. Стандартизацията - предимства и постижения. брошура, София: Български институт по стандартизация, 2013.

¹⁴ Кожухаров, Х. Стокознание. София: Университетско издателство "Стопанство", УНСС, 2006.

организациите спрямо конкурентите, които не прилагат стандарти в своята дейност¹⁵ (Василева 2018); (Кожухаров 2006) (Abdelkafi, et al. 2018).

Друга важна цел на *стандартизацията* е да *подобрява качеството на живот*. Тя се стреми да постигне това чрез подобрене на здравеопазването, безопасността и сигурността, като подпомага опазването на околната среда и борбата с климатичните промени. По отношение на здравеопазването, безопасността и сигурността, стандартизацията се стреми да определи опасностите и намали възможните рискове. Стандартите помагат за опазване на околната среда и екологичното равновесие, както чрез рационално използване на природните ресурси, така и чрез намаляване на вредните последици при производствените и други дейности на организацията.

Подобрение на *ефективното използване на ресурсите (суровините)* е другата основна цел на стандартизацията. Стандартизацията се стреми да увеличи ефективността и икономията при използване на ресурсите. Това може да се постигне чрез различни видове контрол, икономия от мащаба, намаляване разходите на време и материали, ефективност на дейностите по разпространение и при поддръжката на продуктите и услугите. Въпреки, че различните ограничения могат да намалят избора на потребителите, по-голямата ефективност, която стандартизацията позволява, може да се използва за понижаване на себестойността и повишаване на качеството за потребителя. Стандартизацията може също може да се разглежда като начин за споделяне на иновации и средство за извличане на стойност от тяхното приложение^{16, 17} (Abdelkafi, et al. 2018); (Blind, K.; Jungmittag, A.; Mangelsdorf, A. 2011); (Blind, K.; Petersen, S.; Riillo, C. 2017).

Стандартизацията цели да *подобри условията за търговия*. Тя се стреми да поддържа условията, които насърчават търговията, по-специално международната търговия. Така може да се осигурят коректни възможности за продажба на продукти и услуги, вземайки предвид нуждите, както на доставчиците, така и на потребителите. Тя може да помогне за премахване на *пречките пред търговията*, които се пораждат от различията в националните практики или от индивидуални интереси, целящи незаконна изгода. Стандартите служат при договаряне по отношение на технически изисквания и

¹⁵ Василева, Е. Устойчиво производство и потребление – ролята на стандартизацията. София: ИК "Ран-Р", 2018.

¹⁶ Blind, K.; Jungmittag, A.; Mangelsdorf, A. The Economic Benefits of Standardization. An update of the study carried out by DIN in 2000. Berlin: DIN German Institute for Standardization, 2011.

¹⁷ Blind, K.; Petersen, S.; Riillo, C. "The impact of standards and regulation on innovation in uncertain markets." Research Policy, 46 2017: 249–64.

предписания, подпомагат законодателството при създаването и изпълнението на нормативните актове, напр. европейското техническо законодателство. Приложени в сферата на комуникациите, стандартите осигуряват правилната употреба на терминология и символи, а ясните и недвусмислени предписания и ползването на единни справочни документи правят възможно въвеждането на “единен език” между търговските партньори.

В споразумението на Световната търговска организация¹⁸, относно техническите пречки пред търговията, се признава важния принос, който ползването на международните стандарти и системи за оценяване на съответствието, може да даде за подобрене на ефикасността на производството и улесняване на международната търговия (WTO and Agreement 1994).

В допълнение, *индиректните ползи*, като затвърждаване доверието на клиентите и подобряване на репутацията на фирмата в обществото, както и възможностите за работа в мрежи също могат да се разглеждат като резултат от участието в процесите на стандартизацията.

Концепцията за мулти-моделната стандартизация

Концепцията за мулти-моделната стандартизация обхваща динамичното взаимодействие между отделните модели на стандартизация, основани на инициативи съотв. на правителството, пазара и обществото в рамките на (Wiegmann, De Vries and Blind 2017). Авторите на концепцията извеждат три основни модели на стандартизация (Фиг.1): а/ стандартизация основана на дейността на организации (съотв. технически комитети) за създаване на стандарти, наричана „*де юре (de-jure)*“ *формална стандартизация*; б/ пазарно основана стандартизация, наричана „*де факто (de-facto)*“ *стандартизация*; в/ *стандартизация*, основана на *правителствени политики и мерки*.

¹⁸ WTO, and Uruguay Round Agreement. Agreement on Technical Barriers to Trade. <https://www.wto.org/>, Washington: World Trade Organization, 1994.

Многобройните модели на стандартизация

Фиг. 1. Трите основни модела на стандартизация.

Преобладаващото мнение в литературата, обобщено от (Wiegmann, De Vries and Blind 2017), предполага, че всеки процес на стандартизация разчита само на един от тези три модела. Въпреки нарастващото значение на многобройните модели на стандартизация, чийто резултат са сериите стандарти, тя получава много малко внимание в научните изследвания през последните години.

Класификацията на стандартите има голямо значение за изясняване на тяхната роля в светлината на съвременното развитие на технологиите и глобализацията (De Vries, H. 1998). Актуални изследвания разграничават *два основни типа стандарти*, според начина на създаването им: формални стандарти и „де факто“ стандарти, които са познати още като практически стандарти (Табл. 1) (Abbrecht 2014); (Abdelkafi, et al. 2018) p.12; (De Vries, H. 1998). „*Де факто*“ стандартите възникват когато дадената разработка, намерено решение или идея са широко и независимо приети от различни индустрии с големи пазарни дялове и съотв. много добре приети от потребителите. Тези стандарти могат да се превърнат във формални стандарти. За разлика от „де факто“ стандартите, *формалните (де юре) стандарти* са създадени и публикувани от организации за разработване на стандарти, напр. ISO¹⁹, CEN²⁰ и др. (ISO 2019); (CEN 2019). Формалните стандарти са създадени с участието на заинтересовените страни целящи да установят общо съгласие (консенсус) и при отсъствие на поддържана опозиция по съотв. тематика.

¹⁹ ISO. International Organization for Standardization. 2019. <http://www.iso.ch> (accessed October 12, 2020).

²⁰ CEN. Европейски комитет по стандартизация. 2019. <http://www.cen.eu> (accessed October 12, 2020).

При тяхното създаване се следват справедливи процедури и се прилага принципа на доброволността, което различава стандартите от регулацията.

Табл. 1. Сравнение на основните категории стандарти.

<i>Формални („де юре“) стандарти</i>	<i>„Де факто“ стандарти</i>
сздадени от организации за разработване на стандарти* (напр. ISO, CEN и др.)	разработка, наложена на пазара чрез конкурентно противопоставяне или естествен подбор***
сздадени чрез консенсус между всички заинтересовани страни	пряко участие на сдружения на предприятия (напр. консорциуми) и на отделни дружества
прилагане на ясни и прозрачни правила за участие и за гласуване	процес на стандартизация с ограничен достъп; хомогенната среда може да позволи бързо вземане на решения
в съответствие с политика за защита на интелектуалната собственост според правилата за FRAND лицензиране**	гъвкави правила за защита на интелектуалната собственост в съответствие с предпочитанията на инициаторите и технологичния/пазарния контекст; те могат да благоприятстват защитата на интелектуалната собственост

Бележки: * Това са организации, които са създадени с цел да разработват стандарти като прилагат формални добре разработени процедури за да гарантират справедлив процес на тяхната разработка; ** FRAND - Fair, Reasonable and Non-Discriminatory – лицензиране с широко приложение при създаване на стандарти и патенти в сферата на информационните технологии; *** Често налагането на „де факто“ стандартите се свързва с чисто пазарни сили или на господстващо положение на дадена компания, която постига широко обществено приемане тази разработка.

Източник: (Abdelkafi, et al. 2018)

Една разработка или „де факто“ стандарт позволява да се извършва дадена дейност и да се произвеждат конкретен продукт и услуга. От своя страна, формалните („де юре“) стандартите имат *ограничена насоченост*. Те определят *серия от минимални изисквания* за даден продукт, услуга, процес и т.н. за да се посрещнат някои добре определени цели, напр. определени нива на фирмено представяне. В този смисъл стандартите *не възпрепятстват създаването на нови продукти и услуги*.

В някои случаи правителствата канят разпознати организации по стандартизация да създадат стандарти, които да поддържат специфични политики или законодателства. Такъв пример е Европейската Комисия (ЕК), която изисква създаването на формални

стандарти съгласно изискванията на стандартизацията. Това става чрез т. нар. „мандат“ от ЕК към СЕН и в рамките на редица европейски политики тези стандарти се наричат *хармонизирани европейски стандарти*. Европейската регулацията може да направи експлицитно позоваване на специфичен стандарт. В такива случаи тези типове стандарти се наричат *правителствени стандарти*²¹ (Abdelkafi, et al. 2018) (De Vries, H. 1998); (COM (2019) 486 final 2019).

Стандартите и зеленото управление на организациите

Налице са редица изследвания, които описват съществената роля на стандартите за развитие на световната икономика (Abdelkafi, et al. 2018), pp. 216-218; (Blind, K.; Jungmittag, A.; Mangelsdorf, A. 2011); (Blind 2019). Те доказват от макроикономическа гледна точка, че както изследванията на стандартизацията, така и активното участие в стандартизационните дейности, допринасят за *разработването на стандарти* като създаване на *обществено благо*. Следователно публично финансираната подкрепа може да бъде оправдана като цяло и по-специално когато се разработват стандарти за безопасност и опазване на здравето и околната среда, тъй като те генерират в себе си положителни външни въздействия (externalities)^{22, 23} (Blind 2019); (Field and Field 2013); (Hutchinson 1996). Според заключенията на ЕК, стандартите имат важно икономическо въздействие и ползите от тях се отразяват ежедневно върху предприятията и потребителите в рамките на единния европейски пазар. Същевременно стандартите гарантират високото ниво на безопасност, здраве, потребителски и екологични аспекти за защита на европейските граждани в стратегическите приоритети на ЕК за европейската стандартизация (COM (2019) 486 final 2019).

²¹ COM (2019) 486 final. СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА, ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА НА РЕГИОНИТЕ . Годишна работна програма на Съюза в областта на европейската стандартизация за 2020 г. , Брюксел, 28.10.2019 г.: Европейска Комисия, 2019.

²² Field, B. C., and M. K. Field. Environmental economics. An Introduction. New York, USA: McGraw-Hill Irwin, 6th edition, 2013.

²³ Hutchinson, C. "Integrating environment policy with business strategy." Long Range Planning, 29 1, 1996: 11-23.

Стандартите осигуряват разнообразни конкурентни икономически и стратегически предимства за отделните компании^{24, 25, 26} (Blind 2019), p. 15; (Weissinger 2014) (Иванова и Василева 2018), стр. 72; (Василева 2018). Проактивният подход на фирмите за „зелено“ (екологично) и устойчиво управление изисква да се намери конкретния път за идентифициране и преследване на високоприоритетни екологични резултати. W. Blackburn (2007) подчертава, че серията от стандарти за системи за управление²⁷ позволява този процес на устойчив мениджмънт или както той го дефинира като „устойчива операционна система“ да бъде „картографиран“ и „институционализиран в писмени документи“. Чрез стандартите се комуникира начинът на извършване на този процес и това дава възможност на всички участници да бъдат запознати със своята роля в него (Blackburn 2007). Като важни предимства на „устойчивите стандарти“ или „устойчивите операционни системи“ авторът посочва, че те ориентират фирмите към техните приоритети за действие; осигуряват институционална памет за подобряване на процесите; въвеждат организационната дисциплина за подобрения; осигуряват конструктивни промени в културата на организацията; подобряват ефективността и ефикасността на управлението и служат за рамка за разпространяване на добри практики (Blackburn 2007), p. 166.

Според други изследователи т.нар. „системи за доброволни стандарти“²⁸ (VSS) са обещаваща и бързо еволюираща концепция със значителен потенциал за налагане на „зелената“ икономика. Тя се ориентира спрямо трите основни стълба на устойчивостта – социалните, екологичните и икономически аспекти и се смята за *инструмент*, който прави устойчивото развитие видимо. Напоследък тези системи започват да

²⁴ Weissinger, R. "Economic benefits of standards." PIC - Praxis der Informationsverarbeitung und Kommunikation Volume , 37 3, 2014: 183-188.

²⁵ Иванова, Д., и Е. Василева. Управление на качеството. София : Издателски комплекс на УНСС – София, 2018

²⁶ Василева, Е. Устойчиво производство и потребление – ролята на стандартизацията. София: ИК "Ран-Р", 2018.

²⁷ Авторът дава примери за „устойчивите стандарти“ или „устойчивите операционни системи“ като изброява поредица формални („де юре“) стандарти, създадени от Международна организация по стандартизация като ISO 9001, ISO 14001, ISO 26000, а също EMAS и други „де факто“ стандарти в областта на управлението на качеството и КСО (модел на наградата „Болдридж“ в САЩ, 6 Сима мениджмънт, SA 8000 и др.) (Blackburn 2007).

²⁸ Доброволните устойчиви стандарти се определят като независими и публични стандарти, които съответстват на предварително разработени критерии за различни аспекти на устойчивостта. Те са дефинирани като специфични социални, екологични и икономически ръководства, а техни важни характеристики са прозрачен одит и създаващи доверие механизми на одит от „трета“ страна (C. Schmitz-Hoffmann 2014), p. 359.

представляват значим елемент на международната търговия и да играят важна роля при налагане на стратегиите за устойчиво развитие и по-специално в контекста на глобалните пазари и вериги на доставка^{29, 30} (Marx 2018); (C. Schmitz-Hoffmann 2014). Хронологията на развитието на тези стандарти следва събитията в периода 1990 - 1999 г. и най-вече конференцията на ООН „Околна среда и развитие” в Рио де Жанейро през 1992 г., след която се разработват редица стандарти за екологична и социалната отговорност, като ISO 14000³¹ и EMAS³² (ISO 14001 2015); (European Council 2009). Тези стандарти се създават, както от Международна организация по стандартизация, така и в рамките на европейската политика за опазване на околната среда за да покрият корпоративните изисквания за одит, еко-маркировки и декларации, анализ на жизнения цикъл на продуктите и др. След 2000 г. с налагането на подхода за удовлетворяване на всички заинтересовани страни се появяват стандарти като ISO 26000 за ръководните принципи на КСО^{33, 34}, ISO 14064 за емисиите на парниковите газове, отделяни в атмосферата и др. (Jeria D. O. and Vera 2014); (C. Schmitz-Hoffmann 2014); (БДС ISO 26000 2012).

C. Schmitz-Hoffmann et al. разглеждат стандартите като „инструмент, който превежда визията на устойчивото развитие в конкретни и практически стъпки, чието въздействие може да бъде измерено и има за цел бъдещо развитие“. Авторите смятат, че доброволните устойчиви стандарти са част от отговора на търсенията на социални и екологични форми на глобализацията и подкрепят целите за устойчиво развитие на ООН^{35, 36} (UN SDG 2015); (Schmitz-Hoffmann, Hansmann and Klose 2014), p. 133). Сред основните причини за тяхното разработване и прилагане е сложността при оценката на риска и управлението на глобалната верига на доставки и невъзможността националните

²⁹ Marx, A. "Integrating Voluntary Sustainability Standards in Trade Policy: The Case of the European Union's GSP Scheme." *Sustainability*, 10 12, 2018: 4364.

³⁰ C. Schmitz-Hoffmann, M. Schmidt, B. Hansmann and D. Palekhov. *Voluntary Standard Systems. A Contribution to Sustainable Development*. Berlin, Heidelberg: Springer, 2014.

³¹ ISO 14001. ISO 14001: 2015. Environmental management systems -- Requirements with guidance for use. 2015.

³² European Council. „Regulation No 1221/2009 of the European Parliament and of the Council of 25 November 2009 on the voluntary participation by organisations in a Community eco-management and audit scheme (EMAS).“ *Official Journal L342*, 25 November 2009 r.: 1-45.

³³ БДС ISO 26000. Указания за социална отговорност, Български институт по стандартизация. 2012.

³⁴ Jeria D. O. and Vera, A. "Evolution of Voluntary Standard Systems: From Niche to Mainstream." In *Voluntary Standard Systems. A Contribution to Sustainable Development*, by Schmidt M., Hansmann B., Palekhov D. Schmitz-Hoffmann C., 49-57. Berlin, Heidelberg: Springer, 2014.

³⁵ UN SDG. *The Sustainable Development Goals 2030*. 2015.

<https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/> (accessed October 15, 2020).

³⁶ Schmitz-Hoffmann, C., C. Hansmann, and S. Klose. "Voluntary Sustainability Standards: Measuring Their Impact." In *Voluntary Standard Systems. A Contribution to Sustainable Development*, by B. Hansmann and D. Palekhov. C. Schmitz-Hoffmann M. Schmidt, 133-143. Berlin, Heidelberg: Springer, 2014.

стандарти и законовото регулиране да покрият напълно тези рискове поради ограничените сфери на валидност. Доброволните устойчиви стандарти предоставят осъществими бизнес практики с подкрепа на съотв. заинтересовани страни, които обхващат актьори от частния сектор, публичния сектор и гражданското общество. В светлината на концепцията за мулти-моделната стандартизация тези „де факто“ стандарти се разработват от индустрията, неправителствени организации (НПО), търговски асоциации и др. като целят търсене на решения на специфични проблеми, свързани с налагане на устойчивото развитие (Schmitz-Hoffmann, Hansmann and Klose 2014); (Wiegmann, De Vries and Blind 2017). Успехът и приемането на инициативите за устойчиви стандарти се основава на тяхното *послание и въздействие* (социално, екологично и икономическо), *доверие и легитимация*. Чрез системите от доброволни устойчиви стандарти се въвеждат нови форми на партньорство между гражданското общество и бизнеса в полза на устойчивото производство и потребление.

Заключение

В настоящия доклад е разгледана ролята на доброволните стандарти като „меки“ регулаторни инструменти, като са обхванати и съвременните дефиниции за стандартизация и стандарти. В рамките на публикуваната неотдавна концепция за мулти-моделната стандартизация (Wiegmann, De Vries and Blind 2017) е подчертано динамичното взаимодействие между отделните модели на стандартизация, основани на инициативи съотв. на правителството, пазара и обществото. Описани са трите основни модели: а/ стандартизация основана на дейността на организации (съотв. технически комитети) за създаване на стандарти, наричана „де юре (de-jure)“ формална стандартизация; б/ пазарно основана стандартизация, наричана „де факто (de-facto)“ стандартизация; в/ стандартизация, основана на правителствени политики и мерки. Направен е сравнителен анализ на двата основни типа стандарти, според начина на създаването им - формални („де юре“) стандарти и „де факто“ стандарти, които са познати като практически стандарти. Класификацията на моделите на стандартизация и стандартите има голямо значение за изясняване на тяхната роля в светлината на съвременното развитие на технологиите, глобализацията и устойчиво развитие.

В доклада са дискутирани въпросите за създаване и прилагане на „зелени“/устойчиви стандарти, както и тяхната съществена роля за налагане на нови социални и екологични форми на глобализацията и подкрепа на целите за устойчиво развитие на ООН. Анализът подчертава, че налагането на инициативите за „зелени“/ устойчиви стандарти се

основава на тяхното послание и въздействие (социално, екологично и икономическо),
доверие и легитимация.

Цитирани източници

- Abbrecht, E. "Voluntary Standard Systems and Legal Standards: Competition or an Added Value?" In *Voluntary Standard Systems. A Contribution to Sustainable Development*, by C. Schmitz-Hoffmann, M. Schmidt, B. Hansmann and D. Palekhov, 61-75. Berlin, Heidelberg: Springer, 2014.
- Abdelkafi, N., Bolla R., Lanting C. J.M., Rodriguez-Ascaso A., Thuns M., and Wetterwald M. *Understanding ICT standardization: principles and practice*. Sophia Antipolis Cedex, France: ETSI, 2018.
- Blackburn, W. R. "SOS Standards: The Roadmap of Changing ." In *The sustainability handbook. The complete management guide to achieving social, economic and environmental responsibility*, by W. R. Blackburn, 165 - 188. London – New York: ed. Earthscan, 2007.
- Blind, K. *Motivation for and barriers against the inclusion of standardisation in European academic research and education*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, Luxembourg Print, 2019.
- Blind, K.; Jungmittag, A.; Mangelsdorf, A. *The Economic Benefits of Standardization. An update of the study carried out by DIN in 2000*. Berlin: DIN German Institute for Standardization, 2011.
- Blind, K.; Petersen, S.; Riillo, C. "The impact of standards and regulation on innovation in uncertain markets." *Research Policy*, 46 2017: 249–64.
- C. Schmitz-Hoffmann, M. Schmidt, B. Hansmann and D. Palekhov. *Voluntary Standard Systems. A Contribution to Sustainable Development*. Berlin, Heidelberg: Springer, 2014.
- CEN. *Европейски комитет по стандартизация*. 2019. <http://www.cen.eu> (accessed October 12, 2020).
- СОМ (2019) 486 final. *СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА, ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА НА РЕГИОНИТЕ* . Годишна работна програма на Съюза в областта на европейската стандартизация за 2020 г. , Брюксел, 28.10.2019 г.: Европейска Комисия, 2019.
- De Vries, H. "The Classification of Standards." *Knowledge Organization*, 25 3, 1998: 79-89.
- . *Standardization Management, Inaugural Lecture on Friday 4 October 2019*. Rotterdam, Nederland: ERIM: Erasmus Research Institute of Management, Erasmus University Rotterdam, Nederland, 2019.
- . "Standardization - What's in name?" *Terminology - International Journal of Theoretical and Applied Issues in Specialized Communication*, 4 1, 1997: 55-83.
- De Vries, Henk, et al. "Standardization: Towards an Agenda for Research." *International Journal of Standardization Research (IJSR)* , 16 1, 2018: 52- 59.
- European Council. „Regulation No 1221/2009 of the European Parliament and of the Council of 25 November 2009 on the voluntary participation by organisations in a Community eco-management and audit scheme (EMAS).“ *Official Journal L342*, 25 November 2009 r.: 1-45.
- Field, B. C., and M. K. Field. *Environmental economics. An Introduction*. New York, USA: McGraw-Hill Irwin, 6th edition, 2013.

- Hutchinson, C. "Integrating environment policy with business strategy." *Long Range Planning*, 29 1, 1996: 11-23.
- ISO 14001. *ISO 14001: 2015. Environmental management systems -- Requirements with guidance for use*. 2015.
- ISO. *International Organization for Standardization*. 2019. <http://www.iso.ch> (accessed October 12, 2020).
- ISO; IEC; Guide2. *Standardization and related activities – General vocabulary*. Guide 2, Geneva, CH: ISO, 2004.
- Jeria D. O. and Vera, A. "Evolution of Voluntary Standard Systems: From Niche to Mainstream." In *Voluntary Standard Systems. A Contribution to Sustainable Development*, by Schmidt M., Hansmann B., Palekhov D. Schmitz-Hoffmann C., 49-57. Berlin, Heidelberg: Springer, 2014.
- Marx, A. "Integrating Voluntary Sustainability Standards in Trade Policy: The Case of the European Union's GSP Scheme." *Sustainability*, 10 12, 2018: 4364.
- Rasche, A., and D. Seidl. "Standards and/as Management Ideas." In *The Oxford Handbook of Management Ideas*, by A., Huesinkveld, S., Reay, T., & Strang, D. (eds.) Sturdy, pp. 337-353. Oxford/New York: Oxford University Press, 2019.
- Schmitz-Hoffmann, C., C. Hansmann, and S. Klose. "Voluntary Sustainability Standards: Measuring Their Impact." In *Voluntary Standard Systems. A Contribution to Sustainable Development*, by B. Hansmann and D. Palekhov. C. Schmitz-Hoffmann M. Schmidt, 133-143. Berlin, Heidelberg: Springer, 2014.
- UN SDG. *The Sustainable Development Goals 2030*. 2015. <https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/> (accessed October 15, 2020).
- Weissingner, R. "Economic benefits of standards." *PIC - Praxis der Informationsverarbeitung und Kommunikation Volume* , 37 3, 2014: 183-188.
- Wiegmann, P. M., H. J. De Vries, and K. Blind. "Multi-mode standardisation: A critical review and a research agenda." *Research Policy*, 2017: 46 (8) 1370-1386.
- WTO, and Uruguay Round Agreement. *Agreement on Technical Barriers to Trade*. <https://www.wto.org/>, Washington: World Trade Organization, 1994.
- БДС ISO 26000. *Указания за социална отговорност, Български институт по стандартизация*. 2012.
- БИС. *Стандартизацията - предимства и постижения*. брошура, София: Български институт по стандартизация, 2013.
- Василева, Е. *Устойчиво производство и потребление – ролята на стандартизацията*. София: ИК "Ран-Р", 2018.
- Иванова, Д., и Е. Василева. *Управление на качеството*. София : Издателски комплекс на УНСС - София, 2018.
- Кожухаров, Х. *Стокознание*. София: Университетско издателство "Стопанство", УНСС, 2006.